

เทพบุตรเวสสุวรรณโณ: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ

Thepbutra Wessuwanno: The Creativity of Thai Dance form animistic beliefs regarding Thao Wessuwan

ธรรมรัตน์ โถวาสกุล^{1*} และกันตพัฒน์ จุติพรภูติวัฒน์²

Tammarat Towasakul^{1*} and Kantapat Jutipornputiwat²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาคติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ 2) เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ โดยศึกษาด้านเนื้อหาเกี่ยวกับคติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ จำนวน 3 ปาง ได้แก่ ปางพรหมาสู่ติเทพ ปางเทพบุตรสู่ติเทพ และปางมนุษย์ ทำรำเพลงในเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง มาสร้างสรรค์เป็นผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย และศึกษาทำการเคลื่อนไหวทางนาฏศิลป์เพื่อออกแบบการแสดง

ผลการวิจัยพบว่าการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ ผู้สร้างสรรค์ได้นำแนวคิดการประกอบสร้างงานศิลปกรรม ทฤษฎีการเคลื่อนที่ (Motion Theory) เป็นการเคลื่อนไหวของร่างกายในรูปแบบการเคลื่อนที่แบบสมดุลงและแบบอสมดุลง ศึกษาเพลงและทำรำจากเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูงจำนวน 3 เพลง ได้แก่ เพลงเทพดำเนิน เพลงตระมึงคลจักรวาล และเพลงร่ำ 3 ลา มาเป็นแนวทางในการออกแบบท่ารำ แนวคิดของผลงานจะสื่อถึงการเดินทางของท้าวเวสสุวรรณมายังโลกมนุษย์เพื่ออำนวยการให้แก่นมนุษย์และผู้ศรัทธา พร้อมแสดงบุญฤทธิ์เพื่อขจัดสิ่งชั่วร้ายไม่ให้มาทำอันตรายแก่มนุษย์ ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์เครื่องแต่งกายและศิราภรณ์ขึ้นใหม่ตามลักษณะประติมากรรมของท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปาง มีการออกแบบการแปรแถว การออกแบบท่ารำประกอบอุปกรณ์การแสดง ทั้งนี้การสร้างสรรค์ผลงานได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ไทย (ตัวพระ) ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งผลการวิจัยนี้ได้สำเร็จตรงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ทุกประการและได้เผยแพร่สู่สาธารณชน

คำสำคัญ : การสร้างสรรค์ นาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ เทพบุตรเวสสุวรรณโณ

Abstract

The objectives of this research article are: 1) to study the beliefs associated with the worship of Thao Wessuwan, and 2) to create a conservative Thai performing arts production. The study focuses on the conceptual beliefs regarding three manifestations of Thao Wessuwan: Pang Brahma Sutitthep, Pang Thepbutra Sutitthep, and Pang Manut. High-level *Phleng Na Phat* (sacred music) dance movements were utilized to create this conservative Thai dance performance. The research methodology includes a review

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Asst.Prof.Dr., Department of Dance and Performing Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Chandrakasem University

² อาจารย์, สาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Instructor, Department of Dance and Performing Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Chandrakasem University

*Corresponding author email: tammarat.t@chandra.ac.th

of literature and existing research, along with an analysis of Thai classical dance movements to design the performance.

The research results reveal that the creation of this Thai classical dance performance is rooted in the Buddhist beliefs surrounding the worship of Thao Wessuwan, who is revered as a powerful deity capable of exorcising evil spirits and as the god of wealth. These beliefs drive various worship practices aimed at achieving success based on individual faith. In this creative process, the researcher applied principles of artistic composition and Motion Theory, incorporating both balanced and unbalanced physical movements. The choreography was developed by studying and adapting three high-level *Phleng Na Phat* (sacred music) compositions: *Phleng Thep Damnoen*, *Phleng Tra Mongkhon Chakkrawan*, and *Phleng Rua Sam La*. The core concept of the performance portrays the journey of Thao Wessuwan to the human realm to bestow blessings upon his devotees and demonstrate his divine power to ward off evil. The researcher also designed original costumes and headdresses (*Siraphorn*) based on the sculptural characteristics of the three manifestations of Thao Wessuwan. This included designing stage formations and choreography involving performance props. The creative work was evaluated and verified by experts in Thai classical dance (specifically the *Tua Phra* or male protagonist role) according to established criteria. Consequently, the research successfully achieved all its objectives and has been disseminated to the public.

Keywords: creation, conservative Thai dance, Thepbutra Wessuwanno

บทนำ

ความเชื่อของคนไทยกับเทพเจ้าเป็นวิถีชีวิตที่คู่กันมาตั้งแต่อดีต คนไทยมีความเชื่อและศรัทธาบูชาเทพเจ้าเพื่อจุดประสงค์ต้องการให้เทพเจ้าบันดาลพร โชคลาภ ความสุข ให้กับชีวิตและความเป็นอยู่ แต่ละคนจึงบูชาเทพเจ้าที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับความศรัทธา เช่น บูชาพระศิวะ บูชาพระแม่อุมาเทวี บูชาพระพิฆเนศ เป็นต้น

เทพเจ้าในศาสนาฮินดูมีมากมายตามลัทธิและนิกายที่มีความเชื่อต่างกัน ซึ่งหนึ่งในเทพเจ้าที่ปรากฏในรูปกายที่ไม่ใช่มนุษย์คือ ท้าวเวสสุวรรณ หรือเรียกอีกชื่อท้าวกุเวร ในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์จะมีชื่อเรียกว่า “ท้าวกุเปริน” คัมภีร์ไตรเพทในศาสนาฮินดู กล่าวว่า ท้าวกุเวรเป็นอริบดี (นาย) ของพวกอสูรและรากษสตลอดจนภูตผีต่าง ๆ ซึ่งเป็นปรากฏความเชื่อในรูปแบบของรูปภาพท้าวเวสสุวรรณ (พระยาลัคนาภิรมย์ อุดมราชภักดี, 2556)

ความเชื่ออีกประการคือ ท้าวกุเวรเป็นยักษ์ที่อยู่ในศีลธรรม โดยเชื่อว่าเป็นโอรสพระวิศรวัสมุนีกับนางอิทวิทา แต่ในมหากาพย์กล่าวว่าท้าวกุเวรเป็นโอรสพระปลัดสตะ ซึ่งเป็นบิดาของพระวิศรวัสอีกชั้นหนึ่ง โดยปรากฏเป็นเรื่องราวว่า ท้าวกุเวรได้มีใจผูกพันกับพระพรหม บิดามีความโกรธแค้น จึงได้แบ่งภาคมาเป็นพระวิศรวัส หรือมีชื่อในรามเกียรติ์ว่า ท้าวลัสเตียน และต่อมาท้าวลัสเตียนได้นางนิกษา (นางรัชฎา) บุตรท้าวสุมาลีรากษส เป็นชายาและกำเนิดโอรสคือ ราชนาสูตร (ทศกัณฐ์) กุมภกรรณ วิภิชณ์ (พิเภก) และนางศุรบงา เหตุนี้ท้าวกุเวรกับพวกทศกัณฐ์จึงนับว่าเป็นร่วมบิดาเดียวกัน

ก่อนที่ทศกัณฐ์จะได้ครองกรุงลงกา ท้าวกุเวรเคยได้ครองเมืองลงกามาก่อนแต่ได้ถูกทศกัณฐ์แย่งชิงไป พระพรหมจึงสร้างเมืองใหม่ ชื่อว่า อลกา หรือประภา หรือสุธรา หรือสุสาลี อยู่ ณ เขาหิมาลัย นอกจากนี้ท้าวกุเวรยังได้รับพรจากพระพรหมให้เป็นอมตะรักษาโลกบาลทิศอุดร

รูปของท้าวกุเวรเป็นรูปคนมีกายพิการ ถือคทา หน้าเป็นยักษ์มีสามขา บางแห่งกล่าวเป็นขาพิการ มีพันแปดซี่ กายสีขาว มีอาภรณ์ทรงมงกุฎ ในรูปเขียน เมื่อนั่งบนบุษบกจะมีสี่กร และมีม้าสีขาวเป็นพาหนะ โดยส่วนมากมักจะเป็นรูปยักษ์ แต่จริงแล้วท้าวกุเวร หรือท้าวเวสสุวรรณยังมีปางอื่น ๆ ที่มีอยู่ด้วยกันถึง 4 ปาง (คมชัดลึก, ออนไลน์, 2565) ดังนี้

ปางพรหมาสูติเทพ – ปางนี้จะเป็นเทพอยู่บนสวรรค์ชั้นพรหม รูปร่างองค์ท่านจะสี่ทอ และสวมใส่ภูษาสีทองเช่นกัน อำนาจช่วยให้พรแก่ผู้ที่มาขอในเรื่องโชคลาภเงินทอง

ปางเทพบุตรสูติเทพ – ปางนี้จะเป็นเทพบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ รูปร่างองค์ท่านจะสี่ทอ สวมใส่ภูษาสีแดง อำนาจช่วยให้พรแก่ผู้ที่มาขอในเรื่องความรัก คู่ครองความปรารถนาต่าง ๆ

ปางจตุรหาราช – เป็นปางที่เราคุ้นเคยกันดี เป็นยักษ์ร่างใหญ่ ดูน่ายำเกรง ซึ่งปางนี้รูปร่างองค์ท่านจะสี่ทอออกดำ สวมใส่ภูษาสีเขียว อำนาจช่วยให้พรแก่ผู้ที่มาขอในเรื่องการปกป้องคุ้มครองให้ชีวิตมีแต่ความปลอดภัยจากสิ่งไม่ดี และสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ

ปางมนุษย์ – ปางนี้อำนาจช่วยให้พรแก่ผู้ที่มาขอในเรื่องการดำเนินชีวิตที่ราบรื่น ทำสิ่งใดก็ไม่มีอุปสรรคด้วยองค์ท่านเป็นเทพเทวที่มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถอำนาจพรให้แก่เหล่านมนุษย์ผู้คนที่ทั้งหลายได้ทุกด้าน

จากความเชื่อความศรัทธาของชาวพุทธที่มีต่อท้าวเวสสุวรรณทำให้ผู้คนเคารพกราบไหว้บูชาในฐานะเทพที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับโลกมนุษย์ ในฐานะเทพแห่งการตรวจตราความเป็นไปในโลกมนุษย์ พร้อมกับบันทึกกรรมดีกรรมชั่วของมนุษย์ที่ทำไว้ เพื่อนำไปรายงานต่อที่ประชุมเทวสภาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ โดยท้าวเวสสุวรรณจะออกตรวจตราในวันพระ ขึ้น-แรม 15 ค่ำ (กิตติยวดี ชาญประโคน, 2560)

ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้ผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาในท้าวเวสสุวรรณ ต่างมีความเชื่อในบารมีของท้าวเวสสุวรรณที่จะช่วยคุ้มครองป้องกันให้รอดพ้นจากอันตรายต่าง ๆ ทั้งปวง และการสักการะบูชาท้าวเวสสุวรรณจะเป็นมงคลแก่ผู้ที่สักการะ อีกทั้งยังช่วยดลบันดาลให้ประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ต้องการ จึงเกิดการบนบานและประเพณีการบวงสรวงประจำปีตามที่มีการประดิษฐานท้าวเวสสุวรรณตามที่ต่าง ๆ โดยนิยมสร้างเป็นรูปปั้นขนาดใหญ่ ทั้งในท่อน้ำ และทำยื่น ตามความเชื่อและความศรัทธาของผู้สร้างในปางต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้น

จากข้อมูลดังกล่าว ในเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธาในองค์ท้าวเวสสุวรรณ จึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้สร้างสรรค์ศึกษาเรื่องปางต่างๆ ของท้าวเวสสุวรรณ โดยเฉพาะท้าวเวสสุวรรณในปางพระพรหม ปางมนุษย์และปางเทวดา ซึ่งคนทั่วไปมักจะไม่รู้จักรู้จักน้อย ประกอบกับมาสร้างสรรค์เป็นผลงานในลักษณะของนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ ชุด เทพบุตรเวสสุวรรณโน

วัตถุประสงค์การสร้างสรรค

1. เพื่อศึกษาคติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณปางต่าง ๆ
2. เพื่อสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ ชุด เทพบุตรเวสสุวรรณโน

กรอบแนวคิด / ทฤษฎีในการสร้างสรรค

การสร้างสรรคนาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ ผู้สร้างสรรคนำแนวคิดและทฤษฎีมาใช้ในการสร้างสรรคโดยมีแนวทางการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดการประกอบสร้างงานศิลปกรรม เป็นการค้นคว้าหาความรู้เพื่อประกอบการสร้างสรรค และการได้มาซึ่งข้อค้นพบผลงานทางศิลปะทั้งศิลปะบริสุทธิ์ และศิลปะประยุกต์ มี 7 ขั้นตอน (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2555) ได้แก่

1. การกำหนดแนวคิดของผลงาน (Conceptual Design)
2. การกำหนดในการออกแบบและรูปแบบของผลงาน (Sketch Design)
3. การพัฒนาแบบ (Design Development)
4. การประกอบสร้าง (Design Construction)
5. การเก็บรายละเอียด (Design Refinement)

6. การนำเสนอผลงาน (Design Presentation)

7. การประเมินผล (Design Evaluation)

ผู้สร้างสรรค์ได้นำเอาแนวคิดนี้มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานตามขั้นตอนดังกล่าว โดยมีการกำหนดแนวคิดและลงมือปฏิบัติจนกระทั่งขั้นตอนการประเมินผล ซึ่งนับว่าเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้จริงและสามารถดำเนินตามทีละขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดแนวคิดของผลงานและรูปแบบของผลงานในลักษณะของงานนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์เชิงอนุรักษ์ โดยศึกษาข้อมูลจากความเชื่อในบูชาท้าวเวสสุวรรณ จากนั้นดำเนินออกแบบการเคลื่อนไหว การออกแบบเพลง เครื่องแต่งกาย และฝึกซ้อม โดยมีการผลงานให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับแก้และนำไปสู่การนำเสนอผลงานสู่สาธารณชน

2. แนวคิดเรื่องศาสตร์แห่งการเคลื่อนไหว เป็นศาสตร์ว่าด้วยการเคลื่อนไหวของวัตถุ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เต้นที่ต้องเข้าใจถึงธรรมชาติของการใช้สรีระแต่ละส่วนทั้งภายนอกและภายใน ไม่ว่าจะเป็นการใช้กล้ามเนื้อ ข้อต่อ หรือการเคลื่อนไหวของกระดูกประสาทสัมผัสตลอดจนการใช้สมอง ซึ่งทั้งหมดเป็นข้อพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้เต้นนั้นมีความสามารถหรือสมรรถภาพในการทำท่าทาง (พีรพงศ์ เสนไสย, 2546) ในการสร้างสรรค์ผลงานเทปบุตรเวสสุวรรณโณ ซึ่งได้ออกแบบการเคลื่อนไหว รวมถึงทิศทางการแปรแถวตามแนวคิดดังกล่าว มีการนำเอาเรื่องทฤษฎีความสมดุล และสมดุลมาใช้ในการแสดง เนื่องจากใช้ผู้แสดงจำนวน 3 คน ดังนั้นจะสามารถออกแบบ การเคลื่อนไหวให้มีความแตกต่างไปจากจารีตของนาฏศิลป์ไทย เช่น การจัดซุ่มในรูปแบบสามเหลี่ยมมุมฉาก การจัดซุ่มกระจายไปยังจุดต่าง ๆ บนเวที เพื่อให้การแสดงมีความน่าสนใจและความแปลกใหม่เพิ่มขึ้น

วิธีวิทยาในการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ ผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอกระบวนการในการดำเนินการวิจัย ตามระเบียบวิธีวิจัยที่ออกแบบให้มีความเหมาะสมกับงานวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อมุ่งหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรวมถึงใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทยและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุป โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. วิธีดำเนินการวิจัย

1.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล เอกสาร งานวิจัย ตำรา หนังสือ บทความวิชาการ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เพื่อศึกษาด้านประวัติ ความเป็นมา ของท้าวเวสสุวรรณ คติความเชื่อของผู้ที่นับถือท้าวเวสสุวรรณ

1.2 ศึกษาข้อมูลด้านการสร้างสรรค์ จากการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง ที่มีคุณสมบัติตามความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ความชัดเจนของข้อมูลที่สัมภาษณ์มากที่สุดดังต่อไปนี้

- ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านโขนพระ จำนวน 2 ท่าน

1. อาจารย์ไพฑูรย์ เข้มแข็ง ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย (โขนพระ) ศิลปินแห่งชาติ ปี 2564

2. อาจารย์รักชาติ ตุงคุรณะ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย (โขนพระ) วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบัน

บัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

- นักวิชาการด้านดนตรี จำนวน 3 ท่าน

1. อาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี ผู้เชี่ยวชาญดุริยางค์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2. ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อภิณัฐ กิตติพันธุ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

และผู้ก่อตั้งคณะดนตรีบ้านชีวานุภาพ

3. นายธาดา วิทยาพูล ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพลงหน้าพาทย์ สายคุณหญิงนัฏกานุรักษ์ (เทศ สุวรรณภารต)

1.3 ศึกษาลีลานาฏศิลป์ไทย ท่ารำ การเคลื่อนไหว ตลอดจนการออกแบบท่ารำจากท่ารำแม่บท ท่ารำเพลงหน้าพาทย์ เพื่อนำมาปรับใช้กับการออกแบบการแสดง

- 1.4 เรียบเรียงทำนองเพลงเพื่อใช้ประกอบการแสดง
- 1.5 รังสรรค์เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับประกอบการแสดง
- 1.6 ดำเนินการฝึกซ้อม นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ และแก้ไขข้อบกพร่อง
- 1.7 นำเสนอต่อสาธารณชนหรือเวทีนำเสนอผลงานสร้างสรรค์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลที่ผู้สร้างสรรค์ได้จัดหมวดหมู่และแบ่งประเภทของการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร เป็นการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา ลักษณะของท้าวเวสสุวรรณ คติความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์ในงานวิจัย ผู้สร้างสรรค์ได้แบ่งประเภทเอกสารออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ 1) เอกสารปฐมภูมิ เป็นเอกสารหนังสือและตำราที่เกี่ยวกับประวัติข้อมูลขององค์ท้าวเวสสุวรรณ 2) เอกสารทุติยภูมิ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับท้าวเวสสุวรรณในสังคมและวัฒนธรรมไทย บทบาทของท้าวเวสสุวรรณในสังคมและวัฒนธรรมไทย คติความเชื่อเรื่องท้าวเวสสุวรรณในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาและฮินดู

2.2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้สร้างสรรค์กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง (Non-structural Interview) โดยจะสอบถามในด้านประวัติความเป็นมา คติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ โดยจะใช้คำถามปลายเปิด

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) จากเอกสารดังกล่าวประกอบกับเอกสารอื่น ๆ โดยอาจมีการแบ่งประเภทตามเนื้อหาของเอกสารแล้ว ยังมีการเปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3. การนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ จะเป็นการวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการพรรณนา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดหมวดหมู่ในประเด็นที่จะศึกษา

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการจัดบันทึกภาคสนามในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง โดยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่เพื่อเข้าสู่การนำเสนอข้อมูลต่อไป

4. การประเมินและวิพากษ์ผลงานสร้างสรรค์

ผู้สร้างสรรค์ผลงาน ได้ดำเนินการประเมินผลงานสร้างสรรค์จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ในด้านนาฏศิลป์ เพื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่อง และได้พัฒนาผลงานสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ โดยการนำเสนอผ่านการจัดการแสดงหรือเข้าร่วมประชุมวิชาการเพื่อนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ในระดับชาติหรือนานาชาติต่อไป

ผลการสร้างสรรค์และการนำเสนอ

การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ ผู้สร้างสรรค์ได้นำแนวคิด การประกอบสร้างงานศิลปกรรม แนวคิดเรื่องศาสตร์แห่งการเคลื่อนไหว และคติความเชื่อในเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณ มาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คติความเชื่อในเรื่องการบูชาเทพเจ้า

ศาสนาฮินดูเป็นศาสนาหนึ่งที่นับถือเทพเจ้า ซึ่งเทพเจ้าแต่ละองค์ต่างมีความสำคัญและมีฐานะลดหลั่นกันไป สถิตยอยู่ทั่วไปในจักรวาล เพื่อพิทักษ์รักษาคุ่มครองป้องกัน ทำให้เกิดแนวคิดและคติความเชื่อเรื่องเทพอารักษ์ขึ้นมาเพื่อรักษาโลกและมนุษย์ ในลักษณะการให้คุ้มครองแก่ผู้ประพาศติดตามและให้โทษแก่ผู้ประพาศผิดผิดหรือละเมิด ในศาสนาฮินดูแบ่งเทพผู้ปกป้องคุ้มครองไว้ 5 ประเภท ดังนี้ (ปาณศา มิแสง, 2556)

1. มหาเทพผู้ยิ่งใหญ่ 3 องค์คือ พระพรหม (ผู้สร้าง) พระวิษณุ (ผู้จัดเหล้ามารและสิ่งชั่วร้าย) พระศิวะ (ผู้บันดาลเหตุดีเหตุร้าย)
2. เทพนพเคราะห์ ได้แก่ พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระเสาร์ พระราหู และพระเกตุ
3. เทพทิศปาล ได้แก่ เทพผู้รักษาประตูทิศต่าง ๆ
4. เทพผู้ทรงฤทธิ์ ส่วนใหญ่เป็นเทพที่พัฒนามาจากความเชื่อของชนพื้นเมืองดั้งเดิม เช่น เทพแห่งลม เทพแห่งไฟ
5. เทพชั้นรองหรือเทพบุตร

ในศาสนาฮินดูยังมีอีกหนึ่งเทพเจ้าที่นิยมให้ความเคารพและศรัทธา นั่นคือท้าวเวสสุวรรณ หรือเรียกอีกนามว่า “กุมเวร” ได้รับการเคารพยกย่องเป็นเทพแห่งความมั่งคั่งและเป็นท้าวโลกบาลองค์หนึ่ง กุมเวรหรือพระกุมเวรเป็นเทพที่แตกต่างจากเทพองค์อื่น ๆ เนื่องจากเป็นเทพที่เกิดจากความประพาศและการปฏิบัติที่ต้งาม และการบำเพ็ญพรตอย่างเคร่งครัด เรื่องราวเกี่ยวกับพระกุมเวรมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ต่าง ๆ ของศาสนาฮินดูทั้งในสมัยแรกคือสมัยพระเวทและในยุคหลังสมัยพระเวท โดยมีความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะของท้าวเวสสุวรรณว่าเป็นพระยายักษ์ ผิวกายขาว ถือคทาหรือกระบองยาว มีขา 3 ขา (บางที่ก็กล่าวว่ามีขาพิการ) มีพื้น 8 ซี่ ทรงอาภรณ์อย่างเทวดา มีพาหนะคือม้าสีขาว

ความเชื่อในเรื่อง “ท้าวเวสสุวรรณ” ตามคติของชาวพุทธ นับถือว่าเป็นเทพที่มีอิทธิฤทธิ์ในการขับไล่ภูติผีปีศาจทั้งหลาย หรือบ้างก็นับถือว่าเป็นเทพแห่งความร่ำรวย ทำให้ผู้ที่มีความศรัทธาต่างก็คิดและหาวิธีบูชาเพื่อความสำเร็จตามความเชื่อและความศรัทธาที่ต่างกันไป ด้วยความเชื่อที่ว่าท้าวเวสสุวรรณ (กิตติยวดี ชาญประโคน, 2560).

ในอดีตผู้ที่นับถือมักจะนำรูปท้าวเวสสุวรรณมาแขวนไว้บนเปลเด็กอ่อน เนื่องจากความเชื่อที่ว่าเป็นเจ้าแห่งอสุรช่วยป้องกันภูติผีปีศาจไม่ให้มารบกวนเด็กเล็กได้ อีกทั้งยังนิยมทำผ้ายันต์ หรือรูปสลักไว้ที่มีดหมอของสัปเหร่อเพื่อกำราบวิญญาณ หรือบางคนจะพกรูปภาพเพื่อป้องกันภัยจากวิญญาณร้าย ส่วนใหญ่แล้วมักเห็นภาพท้าวเวสสุวรรณในรูปลักษณะของยักษ์ ยืนถือกระบองยาว หรือไม้เท้าขนาดใหญ่อยู่ระหว่างขา ดังตามเขตวัดเพื่อพิทักษ์รักษาพุทธสถาน มีการสร้างรูปไว้ให้ผู้คนที่ศรัทธาไปสักการะ เช่นวัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม วัดสุทัศน์เทพวราราม ในกรุงเทพฯ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก

การสร้างรูปปั้นท้าวเวสสุวรรณ โดยทั่วไปจะปั้นรูปยักษ์ตั้งอยู่เพียงคนเดียว แต่ถ้าหากมี 2 ตน นั่นก็คือบริวารของท้าวเวสสุวรรณที่จะมาคอยปกป้องรักษาบริเวณวัด และนอกจากท้าวเวสสุวรรณจะมีหน้าที่ปกป้องรักษาพระพุทธรูปศาสนาแล้ว ท้าวเวสสุวรรณยังมีหน้าที่จดความดีของมนุษย์และประกาศให้เทพดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ได้รับรู้ อีก การสร้างรูปปั้นท้าวเวสสุวรรณตามสถานที่ต่าง ๆ จึงนิยมสร้างรูปปั้นท้าวเวสสุวรรณตามลักษณะเดียวกับยักษ์จากเรื่องรามเกียรติ์ คือ มีรูปร่างเป็นยักษ์ ลักษณะตาโพลง ปากแฉะ (คล้ายกับหน้าศกัณฐ์) ถือกระบองยาว มียอดศีรษะรูปทรงน้ำเต้าทาสีทองหรือปิดทองทั้งองค์ นอกจากนี้ท้าวเวสสุวรรณยังมีปางอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ด้วยกันถึง 4 ปาง ดังนี้ (คมชัดลึก, ออนไลน์, 2565)

1. ปางพรหมาสู่ตีเทพ ปางนี้จะเป็นเทพอยู่บนสวรรค์ชั้นพรหม รูปกายสีทอง และสวมภูษาสีทอง มีพระพักตร์หน้าเดียว มือซ้ายถือแว่นทิพย์ มือขวาถือดอกบัว รูปปั้นมักนิยมสร้างรูปกายสีขาวตามความเชื่อตามตำราไทย และจากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ การบูชาปางพรหมมาผู้ที่บูชาจะขอในเรื่องโชคลาภเงินทอง

2. ปางเทพบุตรสู่ตีเทพ ปางนี้จะเป็นเทพบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ รูปกายสีทอง สวมภูษาสีแดง ถือกระบองเกลียวยาว การบูชาท้าวเวสสุวรรณปางเทพบุตรจะอำนวยพรให้แก่ผู้ที่มาบูชาในเรื่องความรักและคู่ครอง รวมทั้งความปรารถนาต่าง ๆ

3. ปางจาดุมหาราช (ปางยักษ์) เป็นปางที่ผู้คนส่วนใหญ่นิยมบูชา ลักษณะเป็นยักษ์ร่างใหญ่ รูปร่างจะมีสีเขียว ออกคำ สวมภูษาสีเขียว ถือกระบองเกลียว การบูชาท้าวเวสสุวรรณปางจาดุมหาราชจะอำนวยพรให้แก่ผู้ที่มาบูชาในเรื่องการปกป้องคุ้มครองให้ชีวิตมีแต่ความปลอดภัยจากสิ่งไม่ดี และสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ รวมถึงโชคลาภเงินทอง

4. ปางมนุษย์ ลักษณะของรูปร่างไม่ได้ระบุ มีลักษณะใบหน้าเป็นมนุษย์ ถือกระบองทรงเหลี่ยมยาว การบูชาท้าวเวสสุวรรณปางนี้จะอำนวยพรให้แก่ผู้ที่มาขอในเรื่องการดำเนินชีวิตที่ราบรื่น ทำสิ่งใดก็ไม่มีอุปสรรคด้วยองค์ท่านเป็นเทพเทวาที่มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถอำนวยพรให้แก่เหล่านมนุษย์ผู้คนทั้งหลายได้ทุกด้าน

2. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน

การสร้างสรรคผลงานนาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ ผู้สร้างสรรค์ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานวิจัยเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าของการศึกษาวิจัยโดยนำเสนอในรูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย โดยกำหนดกระบวนการสร้างสรรค์ดังนี้

1. รูปแบบผลงาน ผู้สร้างสรรค์ได้ค้นคว้า ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับคติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ ศึกษาปางต่าง ๆ ของท้าวเวสสุวรรณ 3 ปาง จากทั้งหมด 4 ปาง โดยลักษณะของผลงานเป็นการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีการนำท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์ที่ปรากฏในปัจจุบันมาประกอบการรำ จังหวะและทำนองเพลงโดยยึดทำนองหน้าทับเป็นหลักในการออกแบบการแสดง ประกอบด้วยเพลงหน้าพาทย์อยู่ในบทเรียน และเพลงหน้าพาทย์ทางนอกรมศิลป์การ (เป็นเพลงที่ไม่สอนในหลักสูตรของกรมศิลป์) มาออกแบบการเคลื่อนไหว และออกแบบการแปรแถวเพื่อให้เกิดสุนทรียภาพทางนาฏศิลป์และดนตรีโดยการสร้างสรรค์แบ่งรูปแบบการแสดงออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

การสร้างสรรคทำรำในช่วงที่ 1 มีแนวคิดในการสร้างสรรค์ทำรำให้เหมาะสมกับอุปกรณ์ที่นักแสดงใช้ประกอบการแสดงและเพลงหน้าพาทย์ที่เกี่ยวกับการเดินทางของเทพเจ้า ผู้สร้างสรรค์เลือกเพลงหน้าพาทย์เทพดำเนินมาอยู่ในช่วงแรกของการแสดง โดยรูปแบบของการแสดงจะสื่อความหมายถึงการเสด็จมาของท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปาง ได้แก่ ปางพรหมาสูติเทพ ปางเทพบุตรสุติเทพ และปางมนุษย์ พร้อมด้วยอาวุธประจำแต่ละองค์ ได้แก่ กระบองเกลียว กระบองเหลี่ยม แว่นทิพย์และดอกบัว เปิดตัวนักแสดงที่สมมติเป็นท้าวเวสสุวรรณ ทั้ง 3 ปาง เริ่มต้นด้วยการประโคม ช้อง สังข์ กังสดาล และโกลนบั้งเตาแว่น จากนั้นเมื่อเพลงหน้าพาทย์บรรเลง นักแสดงจะรำหน้าพาทย์ออกมา สื่อความหมายถึงการเดินทางของท้าวเวสสุวรรณเพื่อมาอำนวยพรให้เหล่านมนุษย์

การแสดงในช่วงที่ 2 จะสื่อความหมายถึงความเป็นมงคล การอำนวยพรให้แก่มนุษย์โลก จากการรำรำของท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปาง การสร้างสรรค์ทำรำจึงเริ่มต้นด้วยการไหว้ ซึ่งเป็นจารีตของการรำเพลงหน้าพาทย์ เสมือนกับการรำพระเวทอันศักดิ์สิทธิ์เพื่ออวยพร ทั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ได้นำท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์ตระกูลจักรวาลมาปรับให้เหมาะสมกับการถืออุปกรณ์ประกอบการแสดง นอกจากนี้มีการปรับรูปแบบของแถวให้เกิดระดับการมองที่แตกต่างกัน โดยมีการเปลี่ยนตำแหน่งของผู้แสดงทั้ง 3 คน การเคลื่อนที่ตำแหน่งประจำจุดตรงกลางด้านหน้าของเวที จากนั้นจะบรรเลงเพลงหน้าพาทย์รัวสามลา เพื่อสื่อความหมายถึงการแสดงอิทธิฤทธิ์ เพื่อขจัดอุปสรรค สิ่งชั่วร้าย ให้แก่ผู้ที่นับถือศรัทธาบูชาท้าวเวสสุวรรณ และให้มีแต่ความสุขรุ่งเรือง โดยการสร้างสรรค์ทำรำ ผู้สร้างสรรค์นำเอาลักษณะการรำท่าของตัวยักษ์มาผสมผสานกับท่ารำของตัวพระ ตามรูปแบบการแสดงโขน เพื่อนำเสนอลักษณะของอสูรเทพบุตรผู้กำจัดเภทภัย มีการปรับรูปแบบของแถวและตำแหน่งของผู้แสดงให้มีความแตกต่างไปจากการจัดรูปแบบแถวตามหลักนาฏศิลป์ไทย และใช้ทฤษฎีความสมดุลและสมดุลออกแบบการจัดแถวและโครงสร้างทำรำ

การแสดงในช่วงท้ายจะนำเสนอด้วยภาพหนึ่งอีกครั้ง โดยให้นักแสดงที่สมมติเป็นท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปาง ได้แก่ ปางพรหมาสูติเทพ ปางเทพบุตรสุติเทพ และปางมนุษย์ เมื่อได้รำรำตามเพลงหน้าพาทย์ครบแล้ว จะหันหลังเดินทางกลับสู่สรวงสวรรค์ โดยนั่งและยืนบนแท่นประทับ ตามลักษณะประติมากรรมรูปปั้นอีกครั้ง เช่นเดียวกับภาพแรกในช่วงการเปิดตัวของนักแสดง และใช้เสียงของเครื่องดนตรีประโคมสำหรับงานมงคล (สังข์ กังสดาล ช้องและบัณเฑาะว์) อีกครั้งหนึ่ง

2. ดนตรีประกอบการแสดง

จากแนวคิดและรูปของการแสดงที่ต้องการนำเสนอผลงานในลักษณะของนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ ดังนั้น ดนตรีที่ใช้ประกอบจะต้องสื่อสารการแสดงและนำเสนอเรื่องราวของการแสดงให้น่าสนใจ ตลอดจนสร้างอารมณ์และความรู้สึกให้กับผู้ชมรับรู้ถึงความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อท้าวเวสสุวรรณ ผู้สร้างสรรค์ได้มีแนวคิดที่จะนำเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง ซึ่งเป็นเพลงที่สื่อความหมายในการบูชา การเดินทาง การแสดงอิทธิฤทธิ์ของเทพเจ้า เพื่อนำมาเรียบเรียงและประกอบการรำรำของนักแสดงที่สมมติเป็นท้าวเวสสุวรรณ

การเลือกเพลงหน้าพาทย์เพื่อนำมาใช้ประกอบการแสดง ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้เพลงหน้าพาทย์ จำนวน 3 เพลง และใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ ดังนี้

1. เพลงหน้าพาทย์เทพดาเนิน เป็นเพลงที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ครูเอื้อน ฤกษ์ม เป็นผู้นำมาถ่ายทอดให้กับวงดนตรีซ็องวัดเศวตฉัตร ประกอบด้วยหน้าทับเสมอ 16 ไม่วา และรัวลาเดียว เพลงหน้าพาทย์เทพดาเนินให้บรรเลงประกอบพิธีไหว้ครูดนตรี นาฏศิลป์ ครูช่างและศิลปินหัตถกรรม อันเชิญเทพเจ้าผู้สูงศักดิ์ อัญเชิญครูช่างที่เป็นเทพเจ้า (เดชน์ คงอิม, 2545) ผู้สร้างสรรค์นำเพลงหน้าพาทย์เทพดาเนินมาประกอบการแสดงเพื่อสื่อความหมายถึงการเดินทางของท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปาง โดยเดินทางลงยังโลกมนุษย์เพื่อมาอำนวยการพรให้เหล่านมนุษย์ที่บูชาท้าวเวสสุวรรณ

2. เพลงหน้าพาทย์ตระมณฑลจักรวาล เป็นเพลงที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ครูเอื้อน ฤกษ์ม เป็นผู้นำมาถ่ายทอดให้กับวงดนตรีซ็อง วัดเศวตฉัตร ประกอบด้วยหน้าทับตระ 2 ชั้น 4 ไม่วา และรัวลาเดียว เพลงหน้าพาทย์ตระมณฑลจักรวาลให้บรรเลงประกอบพิธีไหว้ครูดนตรี นาฏศิลป์ สวมมงคล และอธิษฐานมงคล 3 สาย เพื่อเป็นสิริมงคลแก่พิธีกรผู้อำนาจการประกอบพิธีไหว้ครูและผู้เข้าร่วมพิธี ขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (เดชน์ คงอิม, 2545) การเลือกใช้เพลงหน้าพาทย์ตระมณฑลจักรวาลเปรียบเสมือนกับการรำพระเวทอันศักดิ์สิทธิ์เพื่ออวยพร โดยท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปางจะรำรำตามทำนองเพลงประกอบกับอุปกรณ์การแสดง

3. เพลงหน้าพาทย์รัว 3 ลา เป็นเพลงที่ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ความหมายของเพลงรัวสามลา หมายถึง การจบซึ่งมีความหมายแทนการกราบไหว้บูชา เป็นการกล่าวถึงการเชิญชุมนุมของผู้มีอิทธิฤทธิ์ เป็นเพลงพาทย์ชั้นกลาง ประกอบด้วยหน้าทับรัว อารมณ์ของเพลงรัวสามลา จะมีอารมณ์เพลงที่ฟังแล้ว แสดงความรู้สึกหึกเหิม มีกำลัง มีความศักดิ์สิทธิ์ (สาขาวิชาดนตรีไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2557) ผู้สร้างสรรค์กำหนดให้เพลงหน้าพาทย์รัว 3 ลา สื่อความหมายถึงการแสดงอิทธิฤทธิ์ของท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปาง การจัดอุปสรรคสิ่งชั่วร้าย แก่ผู้ที่นับถือศรัทธาบูชาท้าวเวสสุวรรณ และให้มีแต่ความสุขรุ่งเรือง

3. การเลือกผู้แสดง

ในการเลือกผู้แสดงกำหนดผู้แสดงจำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกเป็น นักแสดงชายหรือหญิง ที่มีทักษะนาฏศิลป์ไทยตัวพระ เพื่อสมมติบทบาทเป็นตัวละครท้าวเวสสุวรรณ ทั้ง 3 ปาง ซึ่งเป็นบทบาทของตัวพระ มีทักษะทางนาฏศิลป์ไทยตัวพระ ในระดับชั้นสูง มีทักษะการรำแม่บทใหญ่ การรำหน้าพาทย์ และมีประสบการณ์ในการรำบทบาทตัวพระมาก่อน

4. เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ประกอบการแสดง

ผู้สร้างสรรค์ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยศึกษาจากประติมากรรมรูปปั้นท้าวเวสสุวรรณ ทั้ง 3 ปาง ได้แก่ ปางพรหมาสู่ติเทพ ปางเทพบุตรสู่ติเทพและปางมนุษย์ ณ วัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีการออกแบบและสร้างเครื่องแต่งกายตลอดจนเครื่องประดับขึ้นมาเพื่อให้ใกล้เคียงกับประติมากรรมรูปปั้นท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปาง รวมถึงศึกษารูปแบบการแต่งกายชุดอื่นเครื่องตัวพระจากการแสดงโขนละครของไทย พบว่า ลักษณะของท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปาง ได้แก่ ปางพรหมาสู่ติเทพ ปางเทพบุตรสู่ติเทพ และปางมนุษย์ กำหนดรูปร่างและสีกายดังนี้

1. ปางพรหมมาสูติเทพ ปางนี้จะเป็นเทพอยู่บนสวรรค์ชั้นพรหม รูปร่างสี่ทง และสวมใส่ภูษาสี่ทง มีพระพักตร์หน้าเดียว สวมศิราภรณ์ทรงเทริด มือซ้ายถือแว่นทิพย์ มือขวาถือดอกบัว รูปปั้นมักจะนิยมสร้างรูปร่างสี่ทงตามความเชื่อตามตำราไทย และจากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์

2. ปางเทพบุตรสูติเทพ ปางนี้จะเป็นเทพบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ รูปร่างสี่ทง สวม ศิราภรณ์ทรงเทริดยอดน้ำเต้า สวมใส่ภูษาสี่แดง ถือกระบองเกลียวยาว

3. ปางมนุษย์ ลักษณะของรูปร่างไม่ได้ระบุสี มีลักษณะใบหน้าเป็นมนุษย์ มีพรายปากคล้ายพรายปากยักษ์ สวม ศิราภรณ์ทรงเทริดยอดน้ำเต้า ถือกระบองทรงเหลี่ยมยาว

การออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงท้าวเวสสุวรรณ ปางพรหมมาสูติเทพ ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบตามลักษณะประติมากรรมรูปปั้น ท้าวเวสสุวรรณ ปางพรหมมาสูติเทพ ณ วัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบตามลักษณะประติมากรรมรูปปั้น ท้าวเวสสุวรรณ ปางพรหมมาสูติเทพ ณ วัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเลือกใช้ผ้าสีขาวที่มีลายปักบนผ้า ลักษณะเสื้อแขนสั้น ติดปลายกนกแขน สวมสนับเพลาและนุ่งผ้ายกลักษณะจีบโจง และสวมเครื่องประดับ

1) เสื้อ 2) กรองคอ 3) ภูษา หรือผ้านุ่ง 4) สนับเพลา 5) รัดสะเอว 6) พาทูรัด (กนกปลายแขน) 7) ข้อเท้าผ้า 8) ผ้ามุขเอว 9) สไบกรอง 10) ดอกบัว 11) เทริดเกี้ยวทรงระฆังยอดปลายแหลม 12) ทับทรวง 13) สังวาล 14) เข็มขัดและหัวเข็มขัด

ภาพที่ 1 ลักษณะการออกแบบเครื่องแต่งกายท้าวเวสสุวรรณ ปางพรหมมาสูติเทพ
ที่มา : (ผู้สร้างสรรค์, 2565)

การออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงท้าวเวสสุวรรณ ปางเทพบุตรสูติเทพ ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบตามลักษณะประติมากรรมรูปปั้น ท้าวเวสสุวรรณ ปางพรหมมาสูติเทพ ณ วัดจุฬามณี จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเลือกใช้ผ้าสีเหลืองลายปักบนผ้า ลักษณะเสื้อแขนสั้น สวมทับเสื้อแขนยาวที่ตกแต่งด้วยแถบผ้าสีทอง ติดปลายกนกแขน สวมสนับเพลา นุ่งผ้ายกลักษณะโจงหางหงส์ และสวมเครื่องประดับ ด้านหน้าจะมีผ้าห้อยหน้า ประกอบด้วย

1) เสื้อแขนสั้นตัวนอก 2) เสื้อแขนยาวตัวใน 3) กรองคอ 4) ภูษา หรือผ้านุ่ง 5) สนับเพลา 6) รัดสะเอว 7) พาทูรัด (กนกปลายแขน) 8) ข้อเท้าผ้า 9) ผ้าห้อยหน้า 10) เกราะรัดอก 11) กระบองเกลียว 12) เทริดเกี้ยวทรงน้ำเต้า ยอดปลายแหลม 13) ทับทรวง 14) สังวาล 15) เข็มขัดและหัวเข็มขัด

ภาพที่ 2 ลักษณะการออกแบบเครื่องแต่งกายท้าวเวสสุวรรณ ปางเทพบุตรสุติเทพ
ที่มา : (ผู้สร้างสรรค์, 2565)

การออกแบบเครื่องแต่งกายผู้แสดงท้าวเวสสุวรรณ ปางมนุษย์ เนื่องจากลักษณะสีของท้าวเวสสุวรรณ ปางมนุษย์ ไม่ได้กำหนดสีไว้ ผู้สร้างสรรค์ได้เลือกสีของตัวละครพระตามจารีตการแสดงนาฏศิลป์ไทยที่กำหนดสีของเครื่องแต่งกายสำหรับตัวละครที่เป็นตัวตัวเอกหรือในบทพระเอกเป็นสีแดง ดังนั้นผู้สร้างสรรค์จึงเลือกใช้ผ้าสีแดงที่มีลายปักมาใช้ในการแสดงโดยออกแบบเครื่องแต่งกายลักษณะเดียวกับ ปางเทพบุตรสุติเทพ เป็นเสื้อคอกลมแขนสั้น สวมทับบนเสื้อแขนยาวที่ตกแต่งด้วยแถบผ้าสีทอง ติดปลายกนกแขน สวมสนับเพลาและนุ่งผ้ายักลักษณะโจงหางหงส์ และสวมเครื่องประดับ ด้านหน้าจะมีผ้าห้อยหน้า ประกอบด้วย

1) เสื้อแขนสั้นตัวนอก 2) เสื้อแขนยาวตัวใน 3) กรองคอ 4) ภูเขา หรือผ้าถุง 5) สนับเพลา 6) รัตตะเภา 7) พาทูรัต (กนกปลายแขน) 8) ขื่อเท้าผ้า 9) ผ้าห้อยหน้า 10) เกราะรัดอก 11) กระบองเหลี่ยม 12) เทริดเกี้ยวทรงน้ำเต้า ยอดปลายแหลม 13) ทับทรวง 14) สังวาล 15) เข็มขัดและหัวเข็มขัด

ภาพที่ 3 ลักษณะการออกแบบเครื่องแต่งกายท้าวเวสสุวรรณ ปางมนุษย์
ที่มา : (ผู้สร้างสรรค์, 2565)

5. การสร้างสรรค์ทำรำประกอบการแสดง

ผู้สร้างสรรค์มีแนวคิดในการออกแบบการแสดงจากคติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ โดยสมมติให้นักแสดงเป็นท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปางคือ ปางพรหมมาสุติเทพ ปางเทพบุตร และปางมนุษย์ มาอำนวยการให้กับมนุษย์บนโลก

ในการสร้างสรรค์ทำรำการแสดงชุดเทพบุตรเวสสุวรรณเณ เป็นการนำลักษณะลีลาทำรำนาฏศิลป์ไทยตัวพระเป็นหลักในการออกแบบ และออกแบบการแปรแถวของผู้แสดงในทิศทางต่าง ๆ ประกอบการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง เป็น

ทำรำเพลงหน้าพาทย์สำหรับตัวพระ ประกอบกับใช้อาวุธและอุปกรณ์ประกอบการแสดงรวมถึงการใช้นาฏยศัพท์มาประกอบการสร้างสรรค์ผลงาน

ลักษณะของการออกแบบทำรำ จะเน้นไปที่การรำประกอบอุปกรณ์การแสดง ดังนั้นทำรำจะมีการเคลื่อนไหวของเท้า ลำตัว การแปรแถวและทิศทางของผู้แสดงซึ่งมีจำนวน 3 คน ที่มีลักษณะทั้งเหมือนและแตกต่างกันตามจังหวะของเพลงหน้าพาทย์

การออกแบบพื้นที่เพื่อการสร้างสรรค์ ผู้สร้างสรรคยังคงกำหนดรูปแบบแถว การเคลื่อนไหวเช่นเดียวกับงานนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ การใช้พื้นที่ด้านหน้า และกลางเวทีเป็นหลัก แต่ทั้งนี้ก็ได้มีการปรับพื้นที่ให้มีความแตกต่างบ้าง เพื่อนำเสนอและถ่ายทอดความโดดเด่นของนักแสดงทั้ง 3 คน ที่สมมติเป็นท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปาง มีการเคลื่อนไหวโดยใช้หลักการออกแบบจากรูปทรงเรขาคณิตมาเป็นแนวทางในการออกแบบการเคลื่อนไหวของบนเวทีเพื่อสื่อความหมาย เช่น รูปทรงสามเหลี่ยม เส้นตรง ทั้งแบบสมดุลและอสมดุล ตามแนวคิดเรื่องศาสตร์แห่งการเคลื่อนไหว

6. การวิเคราะห์ทำรำการสร้างสรรคผลงานนาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อการบูชาท้าวเวสสุวรรณ

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ทำรำจากเพลงหน้าพาทย์เทพดำนิน หน้าพาทย์ตระมวงคลจักรวาล และหน้าพาทย์ร่ำสามลา

ทำรำจากเพลงหน้าพาทย์	ทำรำสร้างสรรค์	คำอธิบาย
<u>เพลงหน้าพาทย์เทพดำนิน</u>		
		ผู้สร้างสรรคได้สร้างสรรคทำรำจากเพลงหน้าพาทย์เทพดำนินหน้าทับไม้เดิน ในท่ากีนรรา โดยมีทั้ง 2 ข้างจะถืออุปกรณ์การแสดง และกำหนดให้นักแสดงคนแรกรำตามจังหวะหน้าทับไม้เดิน 4 ไม้
		ผู้สร้างสรรคได้สร้างสรรคทำรำจากเพลงหน้าพาทย์เทพดำนินหน้าทับไม้เดินที่ 2 ในท่าชำนางนอน โดยมีทั้ง 2 ข้างจะถืออุปกรณ์การแสดง และกำหนดให้นักแสดงคนที่และคนที่ 2 รำตามจังหวะหน้าทับไม้เดิน 4 ไม้
		ผู้สร้างสรรคได้สร้างสรรคทำรำจากเพลงหน้าพาทย์เทพดำนินหน้าทับไม้เดินที่ 3 ในท่าผาลาเพียงไหล่ โดยมีทั้ง 2 ข้างจะถืออุปกรณ์การแสดง และกำหนดให้นักแสดงทั้ง 3 คน รำตามจังหวะหน้าทับไม้เดิน 4 ไม้

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์	ท่ารำสร้างสรรค์	คำอธิบาย
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์เทพดำเนินหน้าทับไม้เดินที่ 4 และไม้ลา ในท่า นภาพร โดยมือทั้ง 2 ข้างจะถืออุปกรณ์การแสดง และกำหนดให้นักแสดงทั้ง 3 คน รำตามจังหวะหน้าทับไม้เดิน และไม้ลา 4 ไม้
 		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์เทพดำเนินท้ายรั้ว โดยให้ผู้แสดงทำท่าตะลิกติกย่าเท้า 2 จังหวะ และยกเท้าขึ้นและวางเท้าลงทันที มือทั้งสองข้างถืออุปกรณ์การแสดง
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์เทพดำเนินท้ายรั้ว โดยให้ผู้แสดงคนแรกทำท่าสออสร้อยมาลาหมุนเพื่อเปลี่ยนตำแหน่งกับนักแสดงคนที่ 2

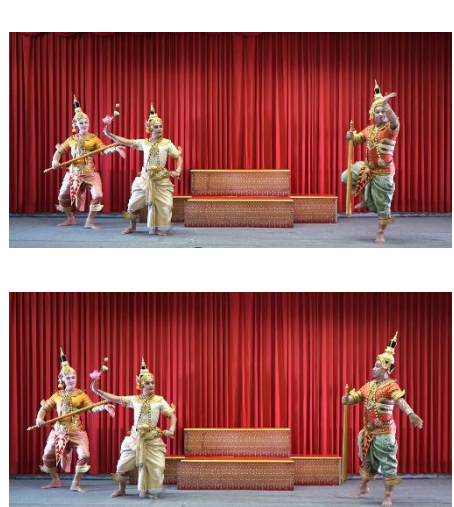
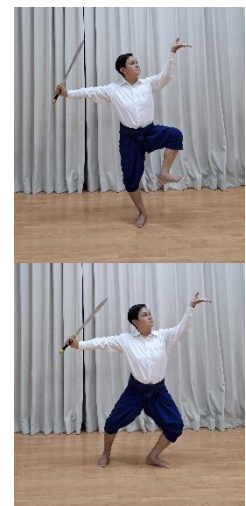
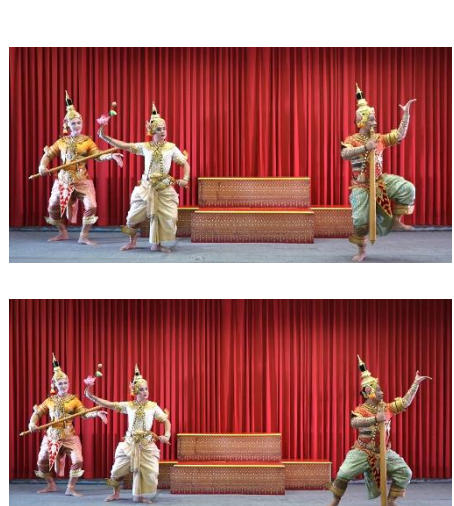
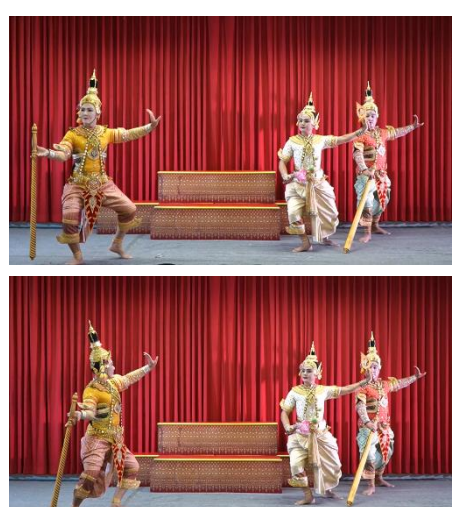
ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์	ท่ารำสร้างสรรค์	คำอธิบาย
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์เทพดาเนินท้ายรำ ทำป้องกัน โดยเปลี่ยนตำแหน่งให้นักแสดงคนที่ 2 อยู่ตรงกลาง
เพลงหน้าพาทย์ตระมวงจักรวาล		
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์ตระมวงจักรวาล หน้าทับไม้รำ ในท่าไหวเป็นท่าที่ 1 ประกอบการใช้อุปกรณ์การแสดง และกำหนดให้นักแสดงคนที่ 2 (ผู้แสดงในปางเทวดา) อยู่ด้านหน้า จังหวะหน้าทับไม้รำ 2 ไม้
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์ตระมวงจักรวาล หน้าทับไม้รำ ในท่าจีบปล่อยแกว้ตั้งมีระดับอก เป็นท่าที่ 2 ประกอบการใช้อุปกรณ์การแสดง และกำหนดให้นักแสดงคนที่ 1 (ผู้แสดงในปางพรหม) อยู่ด้านหน้า จังหวะหน้าทับไม้รำ 2 ไม้
		

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์	ท่ารำสร้างสรรค์	คำอธิบาย
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์ตรมมงคลจักรวาล หน้าทับไม้รำ ในท่าจับล่อแก้ว ตั้งวง (ท่าพระสี่กรขวางจักร ในแม่บทเล็ก) เป็นท่าที่ 3 ประกอบการใช้อุปกรณ์การแสดง และกำหนดให้นักแสดงคนที่ 3 (ผู้แสดงในปางมนุษย์) อยู่ด้านหน้า และนักแสดงที่เหลือนั่งตั้งเข้าจังหวะหน้าทับไม้รำ 2 ไม้
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์ตรมมงคลจักรวาล หน้าทับไม้รำ ในท่าผาลาเพียงไหล่ เป็นท่าที่ 4 ประกอบการใช้อุปกรณ์การแสดง และกำหนดให้นักแสดงคนที่ 1 (ผู้แสดงในปางพรหม) อยู่ด้านหน้า จังหวะหน้าทับไม้รำ 2 ไม้
<u>เพลงหน้าพาทย์รวสามลา</u>		
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์รวสามลา จากท่าเตรียมและท่าถวายบังคมมาสร้างสรรค์ เป็นท่าเตรียมท่าที่ 1 (ท่าชำนางนอน) เพื่อเป็นท่าเชื่อมในการเปลี่ยนทิศทางการยืนของผู้แสดง

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์	ท่ารำสร้างสรรค์	คำอธิบาย
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์ร่ำสามลา จากท่าหีบพระขรรค์เตรียมและท่าเชื่อมเพื่อลูกขึ้นยืน มาสร้างสรรค์เป็นท่าเตรียมท่าที่ 2 โดยนักแสดงคนที่ 2 (ปางเทวดา) รำในท่าที่ 2 กำหนดทิศทางด้านขวาของเวที นักแสดงทั้งสองอยู่เฉียงด้านซ้ายของเวทีโดยค้างท่าไว้
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์ร่ำสามลา จากท่าร่ำลาที่ 1 (ท่านภาพร) โดยนักแสดงคนที่ 2 (ปางเทวดา) รำในท่านภาพร มือขวาถือกระบอง กระบองสั่นตามจังหวะ
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์ร่ำสามลา จากท่าร่ำลาที่ 2 (ท่าผาลา) โดยนักแสดงคนที่ 3 (ปางมนุษย์) รำในท่าผาลา มือขวาถือกระบอง กระบองสั่นตามจังหวะ กำหนดทิศทางด้านซ้ายของเวที นักแสดงทั้งสองอยู่เฉียงด้านขวาของเวทีโดยค้างท่าไว้

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์	ท่ารำสร้างสรรค์	คำอธิบาย
 	 	ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์รวสามลา จากท่ารำเวลาที่ 3 (ท่าชำนางนอน) โดยนักแสดงคนที่ 1 (ปางพรหม) รำในท่าชำนางนอน มือถืออุปกรณ์ทั้งสองข้าง กระทบสันตามจังหวะ กำหนดทิศทางด้านหน้ากลางเวที นักแสดงทั้งสองอยู่ด้านหน้ากลางเวทีโดยค้ำทำไว้
 	 	ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์รวสามลา จากท่าขึ้นอาวุธของตัวพระ (ยกเท้าตั้งฉากและวางจุมูกเท้าลง) เป็นท่าสุดท้ายของเพลงรวสามลา โดยนักแสดงคนที่ 1 (ปางพรหม) จะรำในท่าขึ้นอาวุธของตัวพระ มือถืออุปกรณ์ทั้งสองข้าง กำหนดทิศทางด้านหน้ากลางเวที นักแสดงทั้งสองอยู่ด้านหน้ากลางเวทีโดยค้ำทำไว้
		ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ท่ารำจากเพลงหน้าพาทย์รวสามลา จากท่าป้องกัน โดยนักแสดงคนทั้งหมดจะยืนค้ำทำนิ่งไว้ประกอบการถืออุปกรณ์การแสดง ก่อนที่จะหมุนตัวกลับไปสู่จุดเริ่มต้นเพื่อค้ำภาพนิ่ง

อภิปรายผล

ในการออกแบบผลงานสร้างสรรค์จากคติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ จะมีอัตลักษณ์ของผลงานที่นำเสนอเป็นจุดเด่นในผลงาน ซึ่งผู้สร้างสรรค์วิเคราะห์ออกได้มาดังนี้

1. ผู้สร้างสรรค์ใช้ลักษณะการออกแบบท่าทางการเคลื่อนไหวและท่าเฉพาะมาจากท่ารำของตัวละครฝ่ายยักษ์ เช่น ทำยืนกระทบ แบ่งเป็น กระทบเข้า และกระทบส้น กระทบเข้า กระทำเมื่อยกเท้าหรือกระดกโดยการหม่เข้าลงในจังหวะสั้น ๆ ครั้งหนึ่งก่อนจะก้าวขาหลังเหยียด (หรือก้าวหน้า ก้าวข้าง) ส่วนกระทบส้น นั้นปรากฏในแม่ท่ายักษ์และลิง ปฏิบัติโดยยกขาข้างหนึ่งไว้ ใช้ขาข้างที่ยืนรับน้ำหนัก เหยียดส้นเท้าขึ้นเล็กน้อย แล้วตบเท้าลงเต็มเท้าก่อนที่จะก้าวขาที่ยกลงเหยียดตัวพระ มีใช้การกระทบส้นนี้บ้าง ปรากฏในเพลงหน้าพาทย์คุกพาทย์ หรือรั้วสามลา ซึ่งอัตลักษณ์ของการออกแบบท่าทางการเคลื่อนไหวจะถูกนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ ผสมกับท่ารำของตัวพระ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเคลื่อนไหวของ ฟิรพงศ์ เสนไสย. (2546) กล่าวถึงการออกแบบท่าทางนาฏศิลป์ที่ดีต้องประกอบด้วยความสมดุลและอสสมดุล การแบ่งสรีระร่างกายหรือการออกแบบจัดวางท่าทางให้เหมาะสม จึงจะเกิดความน่าชมและน่าสนใจ เนื่องจากผลงานชุดนี้เป็นการนำภาพของท้าวเวส สุวรรณ ในลักษณะปางของมนุษย์มาสร้างสรรค์ แต่ในความเชื่อของผู้ที่ศรัทธายังคงมองว่า ท้าวเวสสุวรรณเป็นอสูรเทพ มีต้นกำเนิดเป็นยักษ์ จึงทำให้การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้นำลักษณะท่ารำของยักษ์มาออกแบบผสมผสานด้วยเช่นกัน

2. ผู้สร้างสรรค์มีการออกแบบท่ารำ โดยเน้นการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่น กระบองที่มีขนาดยาวกว่า กระบองยักษ์ที่ใช้ในการแสดง โขน ดอกบัว และแว่นทิพย์มาถือประกอบการแสดง ดังนั้นการออกแบบท่ารำจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับอุปกรณ์ซึ่งมีขนาดพิเศษ ตามแนวคิดของเทวรูปท้าวเวสสุวรรณที่ปรากฏ ณ วัดจุฬามณี

3. ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบของงานนาฏศิลป์ไทยโดยยังคงยึดรูปแบบตามจารีตนาฏศิลป์ไทยชนบทของนาฏศิลป์ไทย เช่น การรำเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง โดยยึดหน้าทับจากไม้กลองเป็นหลักในการรำ มากกว่าจังหวะฉิ่ง การสื่อความหมายของเพลงหน้าพาทย์ยังคงเป็นเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าตามศาสนาฮินดู

4. ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบเครื่องแต่งกาย มีแนวคิดในการออกแบบเครื่องแต่งกายจากประติมากรรมเทวรูปท้าวเวสสุวรรณที่ประดิษฐาน ณ วัดจุฬามณี ทั้งนี้มีการเลือกใช้วัสดุในการตัดเย็บให้เหมาะสมกับการเคลื่อนไหวผู้แสดง และยังคงลักษณะของเครื่องแต่งกายเป็นเครื่องแบบเครื่องแต่งกายโขนละครไทย

สรุปได้ว่าการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ ได้ใช้แนวคิดเรื่องศาสตร์แห่งเคลื่อนไหว เป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยผู้สร้างสรรค์มีความคิดเห็นว่า การเคลื่อนไหวของผู้แสดงที่สมมติเป็นท้าวเวสสุวรรณแต่ละปาง จะมีคุณลักษณะเฉพาะในเรื่องของการบูชาแต่ละปาง ซึ่งเมื่อนำท้าวเวสสุวรรณทั้ง 3 ปางมารวมกัน เพื่อสื่อถึงความหมาย การรำรำ รวมทั้งการเลือกเพลงหน้าพาทย์ที่แสดงถึงการอำนวยพรซึ่งยังคงจารีตในลักษณะการรำรำแบบจารีตของนาฏศิลป์ไทย

บทสรุป

บทสรุปการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยจากคติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ มีจุดมุ่งหมายของผลงานเพื่อศึกษาคติความเชื่อในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ และสร้างสรรค์เป็นผลงานนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ ผู้สร้างสรรค์ได้นำแนวคิดการประกอบสร้างงานศิลปกรรม แนวคิดเรื่องศาสตร์แห่งการเคลื่อนไหว และคติความเชื่อในเรื่องการบูชาท้าวเวสสุวรรณ ทั้ง 4 ปาง มาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ โดยสอดคล้องกับแนวคิดประกอบสร้างงานศิลปกรรมของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2555) เพื่อค้นคว้าหาความรู้ประกอบการสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับทฤษฎีการเคลื่อนที่ (Motion) ของฟิรพงศ์ เสนไสย (2546) เป็นการเคลื่อนไหวของร่างกายที่ต้องอาศัยอารมณ์ ความรู้สึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์ ผ่านการคิดวิเคราะห์ออกแบบและสร้างสรรค์

ทั้งนี้การสร้างสรรคผลงานมืองค้ประกอบสำคัญ ได้แก่ เนื้อหาของเพลง การร่ายรำแบบจาริตนาฏศิลป์ไทย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย รวมถึงการใช้พื้นที่ในการแสดง ซึ่งทั้งหมดนี้จะต้องสัมพันธ์กัน เพื่อความสมบูรณ์และความสวยงามตามแบบฉบับของการแสดงนาฏศิลป์ไทย อีกทั้งผู้สร้างสรรคยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของการเคลื่อนไหว การแปรแถว และแนวคิดในการสร้างสรรคงาน เพื่อสร้างสุนทรียภาพในงานนาฏศิลป์ไทย ให้มีความงามตามแบบฉบับของงานศิลปการแสดงของไทย

จากบทสรุปผู้สร้างสรรคผลงานได้คิดวิเคราะห์และออกแบบองค์ประกอบในการสร้างสรรคผลงานชิ้นนี้ โดยผ่านกระบวนการความคิดทางด้านนาฏศิลป์ องค์ความรู้ และกลวิธีในการแสดงงานสร้างสรรค เพื่อเผยแพร่ผลงานสร้างสรรคสู่สาธารณะ ซึ่งผลงานที่ผ่านการออกแบบจะต้องอาศัยการฝึกฝนการเอาใจใส่และประสบการณ์ความรู้ความสามารถของผู้สร้างงาน เพื่อได้องค์ความรู้และได้ผลงานอย่างมีศักยภาพสูงสุด อีกทั้งยังใช้ความคิดสร้างสรรคและความเข้าใจที่สามารถออกแบบผลงานในทุกองค์ประกอบของงานสร้างสรรคในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะ

1. ผลงานการสร้างสรรคนาฏศิลป์เป็นผลงานทางด้านศิลปะแขนงหนึ่งสร้างและผลิตให้อยู่ในรูปแบบของงานศิลปะบริสุทธิ์ และศิลปะเพื่อศิลปะ (Art for Art) โดยผ่านทางความคิดของผู้สร้างสรรคเพื่อสื่อสารเพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจ นัยของการแสดง สะท้อนความเชื่อที่ยังคงอยู่ในสังคมไทย ซึ่งยังมีความเชื่อในอีกหลายมิติซึ่งผู้สร้างสรรคสามารถถ่ายทอดออกมาผ่านการแสดงสร้างสรรคในลักษณะอื่น ๆ ได้เช่นกัน

2. รูปแบบของผลงานสร้างสรรค ผู้สร้างสรรคสามารถออกแบบได้ในหลากหลายรูปแบบนอกเหนือจากนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัด ประสบการณ์ของผู้สร้างสรรคในการออกแบบรูปแบบการแสดงโดยสามารถสื่อสารความหมายของการแสดงที่นอกเหนือไปจากความเชื่อความศรัทธาในการบูชาท้าวเวสสุวรรณ ซึ่งเป็นการนำเสนอความคิดสร้างสรรคในลักษณะอื่น ๆ ของผู้ที่สนใจในการสร้างสรรคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยวดี ชาญประโคน. (2560). *ท้าวเวสสุวรรณในสังคมและวัฒนธรรมไทย*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- คมชัดลึก. (2565). *"ท้าวเวสสุวรรณ" แห่งวัดจุฬามณี ไม่ใช่แค่คู่บารมี แต่มีถึง 4 ปาง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2565. <https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/515279>
- เดชน์ คงอิม. (2545). *เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาธรรม.
- ปาณิสรา มีแสง. (2556). *ศึกษาแนวคิดเรื่องเทพารักษ์ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับ เทพารักษ์ พุทธศาสนาเถรวาท: กรณีศึกษาเฉพาะเทพจตุโลกบาล พระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระยาสัจจาภิรมย์ อุดมราษฏ์กิติ. (2556). *เทวกำเนิด*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พีรพงศ์ แสนไสย. (2546). *นาฏยประดิษฐ์*. กทม: ประสานการพิมพ์.
- สาขาวิชาดนตรีไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2557). *ตำราเครื่องเอก 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2555). *การสร้างมาตรฐานวิชาการงานนาฏศิลป์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.